

ks. Piotr Studnicki

<https://orcid.org/0000-0002-3994-3845>

piotr.studnicki@upjp2.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

<https://ror.org/0583g9182>

Analiza „klerykalizmu” jako ramy interpretacyjnej w dyskursie publicznym papieża Franciszka

Zagadnienie „klerykalizmu” w nauczaniu papieża Franciszka jest przedmiotem badań i analiz podejmowanych z punktu widzenia różnych dyscyplin naukowych. Przegląd literatury angielskojęzycznej ukazuje skupienie głównie na aspektach teologicznych¹, pastoralnych², psychologicznych³ oraz

1 Por. A. F. Deck, *Clericalism: A neuralgic point for Church reform*, w: *Pope Francis and the search for God in America: The significance of his early visits to the Americas*, eds. M. C. Bin-gemer, P. J. Casarella, Washington 2021, s. 224–249; P.-A. Durocher, *Clericalism*, w: *A Pope Francis lexicon*, eds. J. McElwee, C. Wooden, Collegeville 2018, s. 21–24; R. Gaillardetz, *Addressing the Church's clerical culture*, 07.09.2022, <https://conversationsmagazine.org/addressing-the-churchs-clerical-culture-d8301bdb7e3c> (29.12.2025); J. Slater, *The Catholic Church in need of de-clericalisation and moral doctrinal agency: Towards an ethically accountable hierarchical leadership*, „HTS Theologiese Studies/Theological Studies” 75 (2019) nr 4, 35446.

2 Por. J. Buhman, *Clericalism: Problems past, present, and future*, 09.09.2021, <https://www.hprweb.com/2021/09/clericalism-problems-past-present-and-future/> (29.12.2025).

3 Por. M. J. Burnham, *Clericalism: What is it and how can we treat it?*, „Integratus” 1 (2023) nr 2, s. 148–158; M. J. Burnham, J. Fox, M. Fenzel i in., *Development and psychometric evaluation of the Clericalism Observer Rating Scale*, „Spirituality in Clinical Practice” 7 (2020) nr 4, s. 310–325.

edukacyjno-formacyjnych seminarzystów i duchownych⁴. W literaturze włoskojęzycznej znaleźć można dziennikarskie opracowania zagadnienia, podejmowane w kontekście skandalu wykorzystania seksualnego małoletnich przez duchownych⁵, a także przykłady analizy narracyjnej wybranych przemówień papieskich⁶. W polskojęzycznej literaturze naukowej na szczególną uwagę zasługują dwa artykuły: *Klerykalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego*⁷ Adama Jaszcza oraz *Klerykalizm w encyklikach i adhortacjach apostolskich papieża Franciszka*⁸ Macieja Szymańskiego.

Analiza dostępnej literatury pozwala wskazać dominujące kwestie w naukowych badaniach i dziennikarskich analizach na temat zagadnienia klerykalizmu w nauczaniu papieża Franciszka. W literaturze teologicznej i eklezjologicznej klerykalizm przedstawiany jest jako zniekształcenie władzy kościelnej, zakorzenione w kulturze instytucjonalnej Kościoła i stanowiące jeden z głównych czynników blokujących reformy zapoczątkowane przez Sobór Watykański II i samego papieża. W ujęciu pastoralnym i formacyjnym klerykalizm przedstawiony jest jako wyrastający z modelu edukacji seminaryjnej, kształtującej postawy dominacji, dystansu i wyjątkowości duchownych, co skutkuje zaburzeniem relacji między prezbiterami a wiernymi oraz sprzyja nadużyciom. Artykuły psychologiczne wskazują, że klerykalizm można operacjonalizować jako zjawisko mierzalne, przejawiające się w postawach autorytaryzmu, wyższości i uprzedmiotowienia innych, co umożliwia jego diagnozę i działania terapeutyczne. Analiza prawnokanoniczna ukazuje klerykalizm jako istotną przesłankę przeprowadzanych w Kościele reform prawa karnego. Ujęcie dziennikarskie łączy klerykalizm ze skandalami wykorzystywania seksualnego małoletnich, interpretując go jako korzeń kultury milczenia, ukrywania przestępstw i nadużywania władzy, a więc postaw, które

4 Por. G. Abraham, *Clericalism and the need for reform of the post-Tridentine model for the formation of seminarians*, „International Studies in Catholic Education” 12 (2020) nr 2, s. 206–217.

5 Por. A. Tornielli, G. Valente, *Il giorno del giudizio. Conflitti, guerre di potere, abusi e scandali. Cosa sta davvero succedendo nella Chiesa*, Segrate 2018; G. F. Svidercoschi, *Chiesa, liberati dal male! – Lo scandalo di un credente di fronte alla pedofilia*, Soveria Mannelli 2019.

6 Por. V. Pace, *Lo stile narrativo di un papa anticlericale*, „Journal of Modern and Contemporary Christianity” 3 (2024) nr 2, s. 419–436.

7 Por. A. Jaszcza, *Klerykalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego*, „Teologia i Człowiek” 67 (2024) nr 3, s. 9–21.

8 Por. M. Szymański, *Klerykalizm w encyklikach i adhortacjach apostolskich papieża Franciszka*, „Studia Bobolanum” 36 (2025) nr 3, s. 165–182.

umożliwiają bezkarność sprawców i obojętność wobec osób skrzywdzonych. Z kolei analiza narracyjna wskazuje, że papież Franciszek przejawia oryginalny styl komunikacji przeciw klerykalizmowi, tworząc kontrnarrację opartą na bliskości, służbie i wrażliwości.

Wszystkie wspomniane opracowania naukowe i dziennikarskie koncentrują się jedynie na wybranych elementach papieskiego nauczania. W literaturze naukowej brakuje dotąd całościowego opracowania wspomnianego zagadnienia. Brakuje również badań tego problemu w ramach nauk o komunikacji społecznej i mediach.

Materiał badawczy i założenia metodologiczne

W związku ze zidentyfikowaną luką badawczą, w maju 2025 roku przeprowadzono kwerendę papieskich tekstów udostępnionych na oficjalnej stronie internetowej Stolicy Apostolskiej (www.vatican.va). Odnaleziono w sumie 93 teksty publicznych wystąpień papieża Franciszka, w których podjął temat klerykalizmu w okresie jego pontyfikatu⁹. Jako zapis publicznego dyskursu, zostały one poddane wstępnej analizie, której wyniki zaprezentowano w publikacji *La questione del clericalismo nella comunicazione sociale di papa Francesco*¹⁰.

Niniejszy artykuł prezentuje kontynuację powyższych badań, przeprowadzoną w perspektywie teorii ramowania. Sformułowano następującą hipotezę: dyskurs publiczny Franciszka na temat klerykalizmu jest zaproponowaną przez papieża ramą (ang. *frame*), której celem jest zorientowanie odbiorców nauczania na określonej interpretację zjawiska.

Proces stosowania ram (ramowania, ang. *framing*) jest badany i opisywany przez wiele dyscyplin naukowych¹¹. W obszarze nauk o komunikacji społecz-

9 Franciszek najczęściej zabierał głos na temat klerykalizmu w 2018 roku (18 razy), 2017 roku (12 razy) i 2022 roku (11 razy), często w 2021 i 2023 roku (po 9 razy), 2019 i 2020 roku (po 7 razy) oraz 2013 roku (6 razy), a rzadziej w 2016 roku (5 razy), 2014 roku (4 razy), 2024 roku (3 razy) i 2025 roku (2). Jedynie w 2015 roku nie znaleziono żadnej papieskiej wypowiedzi dotyczącej omawianego zjawiska.

10 P. Studnicki, *La questione del clericalismo nella comunicazione sociale di papa Francesco*, w: *Comunicazione, etica e opinione pubblica. Scritti in onore di Norberto González Gaitano*, a cura di J. Pujol Soler, J.M. Díaz Dorronsoro, Roma 2025, s. 255–273.

11 Por. A. Pluwak, *Geneza i ewolucja pojęcia „framing” w naukach społecznych*, „Global Media Journal – Polish Edition” 1 (2009) nr 5, s. 49–79; K. Franczak, *Analiza ramowania*, w: *Analiza dyskursu publicznego. Przegląd metod i perspektyw badawczych*, red. M. Otrocz-

nej i mediach *frame* stało się jedną z kluczowych koncepcji¹². Z tej perspektywy badawczej ramy można rozumieć jako „schematy interpretacyjne, osadzone w dyskursie medialnym za pomocą określonych słów, metafor, obrazów i innych sposobów prezentacji, użytych przez różnych aktorów społecznych”¹³, takich jak dziennikarze, eksperci, politycy i liderzy religijni. Spośród wielu możliwych definicji ramowania, na potrzebę niniejszej analizy przyjęto najczęściej przytaczaną wśród badaczy mediów i komunikacji społecznej¹⁴ definicję autorstwa Roberta Entmana, który użycie ramy rozumie jako „proces wyboru kilku elementów postrzeganej rzeczywistości i złożenia ich w narrację, która uwypukla związki między nimi, aby promować określoną interpretację”¹⁵. Ramowanie jest więc mniej lub bardziej świadomie stosowanym przez nadawcę zabiegiem retorycznym, który przez użycie określonych słów kieruje uwagę na wybrane aspekty rzeczywistości i usuwa w cień inne, aby przekonać odbiorcę do określonej interpretacji¹⁶.

Według Entmana *frame* spełnia cztery funkcje: definiuje problem, diagnozuje przyczyny, sugeruje ocenę moralną i proponuje rozwiązanie¹⁷. W celu weryfikacji sformułowanej hipotezy naukowej, przeanalizowano publiczny dyskurs papieża Franciszka na temat klerykalizmu¹⁸, szukając odpowiedzi na następujące pytania:

ki i in., Warszawa 2017, s. 145–173; E. Modrzejewska, *Retoryczne spojrzenie na ramowanie: Przegląd podejść i procedur*, „Res Rhetorica” 12 (2025) nr 3, s. 190–211.

12 Por. D. H. Weaver, *Thoughts on agenda setting, framing, and priming*, „Journal of Communication” 57 (2007), s. 143–144; P. Borach, *Conceptual issues in framing theory: A systematic examination of a decade’s literature*, „Journal of Communication” 61 (2011), s. 250.

13 K. Franczak, *Analiza ramowania*, s. 145.

14 Por. J. Maćkiewicz, *Ramy interpretacyjne jako narzędzie badań medioznawczych*, „Studia Medioznawcze” 21 (2020) nr 3, s. 619.

15 R. M. Entman, *Framing bias: Media in the distribution of power*, „Journal of Communication” 57 (2007) nr 1, s. 164.

16 J. A. Kuypers, *Framing analysis from a rhetorical perspective*, w: *Doing news framing analysis*, eds. P. D’Angelo, J. A. Kuypers, New York 2010, s. 300. Por. J. Szyłko-Kwaś, *Two crises – framing messages about the crisis on the Polish-Belarusian border*, „Res Rhetorica” 10 (2023) nr 3, s. 120; P. Studnicki, *Less Oedipus, more Telemachus: the framing of fatherhood in international press*, „Church, Communication and Culture” 3 (2018) nr 2, s. 153.

17 R. M. Entman, *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm*, „Journal of Communication” 43 (1993) nr 4, s. 52.

18 Ponieważ ważnym wymiarem dyskursu publicznego jest jego dostępność w domenie publicznej, przedmiotem analizy były wersje tekstów dostępne na oficjalnej stronie internetowej Stolicy Apostolskiej. Analizie poddano wersję włoskojęzyczną papieskich tekstów, a jeśli istniały, polskojęzyczne tłumaczenia opublikowane na stronie Stolicy Apostolskiej.

1. Czy Franciszek definiuje zjawisko klerykalizmu, a jeśli tak, to w jaki sposób?
2. Czy Franciszek wskazuje przyczyny zjawiska klerykalizmu, a jeśli tak, to jakie?
3. Czy Franciszek proponuje ocenę moralną zjawiska klerykalizmu, a jeśli tak, to jaką?
4. Czy Franciszek przedstawia jakieś rozwiązanie problemu klerykalizmu, a jeśli tak, to jakie?

Poniżej zaprezentowano wyniki przeprowadzonej analizy.

Zdefiniowanie klerykalizmu

W ramach badań zidentyfikowano trzy papieskie lakoniczne opisy klerykalizmu:

1. „Klerykalizm jest ciągłą pokusą kapłanów, którzy interpretują «otrzymaną posługę jako władzę, którą należy sprawować, a nie bezinteresowną i wielkoduszną służbę, którą należy ofiarować. A to prowadzi nas do przekonania, że należymy do grupy, która ma wszystkie odpowiedzi i nie musi już niczego słuchać i niczego się uczyć»”¹⁹.
2. „Klerykalizm to dążenie do zajmowania, kontrolowania i określania przestrzeni, przy jednoczesnym minimalizowaniu i negowaniu namaszczenia Ludu Bożego. Przeżywając powołanie w sposób elitarny, klerykalizm myli wybranie z przywilejem, służbę z serwilizmem, jedność z jednolitością, różnicę zdań z opozycją, a formację z indoktrynacją. Klerykalizm jest perwersją, która sprzyja tworzeniu relacji funkcjonalnych, paternalistycznych, zaborczych, a nawet manipulacyjnych wobec innych powołań w Kościele”²⁰.
3. „Można [...] przyjąć «ducha klerykalizmu» w wykonywaniu posług i charyzmatów, realizując swoje powołanie w sposób elitarny, zamykając się w swojej grupie i wznosząc mury wobec zewnętrznego świata, rozwijając

¹⁹ Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska *Christus vivit*, 25.03.2019, nr 98, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.html (29.12.2025).

²⁰ Francesco, *Messaggio ai partecipanti al capitolo generale dei Salesiani*, 4.03.2020, tłum. własne, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20200304_messaggio-salesiani-valdocco.html (29.12.2025).

zaborcze więzi w odniesieniu do ról we wspólnocie, pielęgnując wyniosłe i aroganckie postawy wobec innych”²¹.

Analiza tych opisów pozwala wskazać pięć kluczowych cech klerykalizmu, a przez to zdefiniować to zjawisko jako:

- autorytarny styl przewodzenia i sprawowania władzy, traktowanej nie jako służba innym, ale jako dominacja i kontrola nad innymi;
- poczucie wyjątkowości, przekonanie, że jest się kimś ważniejszym i lepszym z samego faktu przyjęcia święceń lub sprawowania funkcji we wspólnocie kościelnej, co przejawia się w wyniosłej i aroganckiej postawie wobec innych;
- realizacja powołania w sposób elitarny, z mocnym poczuciem przynależności do „ekskluzywnej” grupy i silną tendencją do zamykania się w niej;
- oczekiwanie i domaganie się uprzywilejowania, postawa roszczeniowa, nastawienie na ochronę swojej uprzywilejowanej pozycji oraz dobrego imienia, utożsamionego z dobrem wspólnoty/institucji Kościoła;
- tworzenie relacji interesownych, zaborczych, uzależniających i manipulujących wobec innych, które podtrzymują wzajemną niedojrzałość osób.

Diagnoza przyczyn klerykalizmu

Przeprowadzona analiza pozwoliła ustalić trzy przyczyny klerykalizmu wskazywane przez Franciszka. Są nimi:

1. Niedojrzałość osobowa duchownych i świeckich. Po stronie duchownych może się przejawiać jako nieumiejętność budowania zdrowych i trwałych relacji oraz przeżywania osobowej bliskości z ludźmi i z Bogiem²², w postawie narcystycznej, autoreferencyjnej i lękowej²³. Po stronie osób świeckich może polegać na przyjmowaniu w relacji do duchownego

21 Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*, 5.08.2023, tłum. własne, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2023/documents/20230805-lettera-sacerdoti.html> (29.12.2025).

22 Por. Francesco, *Discorso alla Comunità del Pontificio Seminario Regionale Flaminio „Benedetto xv” in Bologna*, 9.12.2019, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2019/december/documents/papa-francesco_20191209_seminario-benedettoxv.html (29.12.2025).

23 Por. Franciszek, *Przemówienie do uczestników krajowego spotkania diecezjalnych przedstawicieli włoskiej drogi synodalnej*, 25.05.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2023/may/documents/20230525-incontro-cei.html> (29.12.2025).

podległej i zależnej roli jako „wygodniejszej” i „łatwiejszej”, bo zdejmującej odpowiedzialność za budowanie i pielęgnowanie symetrycznej relacji²⁴.

2. Fałszywa wizja powołania kapłańskiego, „otrzymaną posługę [rozumianą] jako władzę, którą należy wypełniać, a nie bezinteresowną i wielkoduszną służbę, którą należy oferować”²⁵. To zaprzeczenie postawie Chrystusa – Sługi²⁶ i sprzeniewierzenie się pasterskiej misji do bycia „wśród” i „dla” ludzi, a nie „ponad” ludźmi²⁷.
3. „Duchowa światowość” – to koncept zapożyczony od Henriego de Lubaca²⁸ i rozumiany jako współczesna wersja religijnej hipokryzji i formalizmu²⁹. Według papieża:

duchowa światowość [...] redukuje duchowość do pozorów. Sprawia, że stajemy się „rzemieślnikami ducha”, ludźmi przybierającymi formy sakralne, którzy w rzeczywistości nadal myślą i działają zgodnie z modami świata. Dzieje się tak, gdy pozwalamy się zafascynować pokusom tego, co ulotne, przeciętności i przyzwyczajeniom, pokusom władzy i wpływów społecznych. A także pychą i narcyzmem, bezkompromisowością doktrynalną i estetyzmem liturgicznym, formami i sposobami, w których światowość „ukrywa się za pozorami religijności, a nawet miłości do Kościoła”, ale w rzeczywistości „polega na szukaniu, zamiast chwały Pana, ludzkiej chwały i osobistego dobrobytu” (*Evangelii gaudium*, 93)³⁰.

24 Por. Franciszek, *Spotkanie z biskupami Konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej z okazji Zebrania Generalnego*, 28.07.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-celam-rio.html (29.12.2025); Francesco, *Discorso ai partecipanti al convegno promosso dal Dicastero per i Laici, le Famiglie e la Vita*, 18.02.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2023/february/documents/20230218-convegno.html> (29.12.2025).

25 Franciszek, *Przemówienie otwierające synod nt. młodzieży*, 3.10.2018, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/october/documents/papa-francesco_20181003_apertura-sinodo.html (29.12.2025).

26 Por. Francesco, *Omelia alla Santa Messa in Coena Domini*, 14.04.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2022/documents/20220414-omelia-coena-domini.html> (29.12.2025).

27 Por. Franciszek, *Homilia w 60. rocznicę otwarcia Soboru Watykańskiego II*, 11.10.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20221011-omelia-60concilio.html> (29.12.2025).

28 Por. H. de Lubac, *Medytacja o Kościele*, tłum. I. Białkowska-Cichoń, Kraków 2012, s. 311.

29 Por. Franciszek, *Anioł Pański*, 07.11.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2021/documents/papa-francesco_angelus_20211107.html (29.12.2025).

30 Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*, tłum. własne.

Ocena moralna klerykalizmu

Papież Franciszek wyraża ocenę moralną klerykalizmu na dwa sposoby: przez stosowanie etykiet³¹ oraz wskazywanie negatywnych konsekwencji.

W 64 analizowanych tekstach (70%) papież stosuje etykiety, czyli kategorie słowne, którymi zwięźle ujmuje klerykalizm, wyrażając równocześnie jego ocenę. Według Franciszka klerykalizm jest „perwersją/dewiacją” (etykieta użyta w 23 tekstach), „pokusą” (w 16 tekstach), „plagą” i „zarazą” (8), „złem” (7), „chorobą” (7), „niebezpieczeństwem” (5), „grzechem” (4), „problemem” (2), „ryzykiem” (2), „najgorszą rzeczą” (2), „deformacją” (1), „brzydkim defektem” (1) i „dramatem” (1).

Zastosowane etykiety tworzą spójne, silnie pejoratywne pole semantyczne: klerykalizm nie jest błędem czy słabością, lecz rzeczywistością moralnie naganną i destrukcyjną. Franciszek ocenia klerykalizm jednoznacznie negatywnie. W całym analizowanym dyskursie nie znaleziono ani jednej wypowiedzi, która wskazywałaby na jakieś pozytywne aspekty klerykalizmu lub była jego obroną.

Analiza pozwoliła zidentyfikować 22 negatywne skutki klerykalizmu, które dotyczą funkcjonowania całego Kościoła, życia świeckich oraz powołania duchownych i konsekrowanych.

Według papieża Franciszka klerykalizm: (1) uniemożliwia realizację proroczej misji Kościoła³², (2) zniekształca jego wizerunek³³, (3) rozbija jego

31 Etykietę można rozumieć jako „okazjonalne opisująco-wartościujące nazwania różnych zjawisk, motywowane perswazyjnie, a zatem służące przekazaniu odbiorcom określonych wartości, używane dla określenia tych samych bytów przez innych nadawców lub wprowadzone z myślą o takim użyciu” (M. Kochan, „Przyklejanie etykietek”, czyli o negatywnym określaniu przeciwnika, w: *Język polityki a współczesna kultura polityczna*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław 1994, s. 86 [Język a Kultura, 11]).

32 Por. Francesco, *Lettera al cardinale Marc Ouellet, presidente della Pontificia Commissione per l'America Latina*, 19.03.2016, https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2016/documents/papa-francesco_20160319_pont-comm-america-latina.html (29.12.2025).

33 Por. Francesco, *Intervento alla 18ma congregazione generale della XVI assemblea generale del sinodo dei vescovi*, 25.10.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2023/october/documents/20231025-intervento-sinodo.html> (29.12.2025).

wewnętrzną jedność³⁴; (4) sprzyja kulturze odrzucenia³⁵; (5) sprzyja popełnianiu i reagowaniu na przypadki nadużycia władzy i sumienia oraz wykorzystania seksualnego³⁶; (6) paraliżuje środowisko kościelne i czyni je bezowocnym³⁷; (7) redukuje funkcjonowanie Kościoła do modelu biznesowego³⁸; (8) gasi życie duchowe Kościoła³⁹.

Klerykalizm w życiu osób świeckich: (1) „zmniejsza i dewaluje łaskę chrzcielną”⁴⁰; (2) pozbawia wierzących wolności wiary⁴¹; (3) „tłumi osobowość chrześcijan”⁴²; (4) podtrzymuje osobową niedojrzałość i uniemożliwia rozwój⁴³; (5) rani i krzywdzi indywidualnych ludzi i lud Boży⁴⁴; (6) uniemożliwia podejmowanie realnej odpowiedzialności za kościelną wspólnotę⁴⁵; (7) gasi

34 Por. Franciszek, *List do Ludu Bożego*, 20.08.2018, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-didio.html (29.12.2025).

35 Por. Francesco, *Discorso alla comunità del Pontificio Collegio Pio Latino Americano di Roma*, 20.11.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2020/november/documents/papa-francesco_20201120_collegio-latinoamericano.html (29.12.2025).

36 Por. Francesco, *Przemówienie na zakończenie spotkania „Ochrona małoletnich w Kościele”*, 24.02.2019, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2019/february/documents/papa-francesco_20190224_incontro-protezioneminori-chiusura.html (29.12.2025).

37 Por. Francesco, *Discorso ai partecipanti all'incontro promosso dalla Conferenza Mondiale degli Istituti Secolari (CMIS)*, 25.08.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2022/august/documents/20220825-cmis.html> (29.12.2025).

38 Por. Francesco, *Intervento alla 18ma congregazione generale*.

39 Por. Franciszek, *Homilia w uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła*, 29.06.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220629-omelia-pallio.html> (29.12.2025).

40 Francesco, *Lettera al cardinale Marc Ouellet*, tłum. własne.

41 Por. Franciszek, *Homilia: „Postawy, które uniemożliwiają poznanie Chrystusa”*, 5.05.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/cotidie/2020/documents/papa-francesco-cotidie_20200505_perentrare-nelgregge-dicristo.html (29.12.2025).

42 Francesco, *Lettera al cardinale Marc Ouellet*, tłum. własne.

43 Por. Francesco, *Discorso ai membri dell'associazione „Corallo”*, 22.03.2014, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/march/documents/papa-francesco_20140322_associazione-corallo.html (29.12.2025).

44 Por. Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu powrotnego z ŚDM w Rio de Janeiro*, 28.07.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-conferenza-stampa.html (29.12.2025).

45 Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, 24.11.2013, nr 102, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (29.12.2025).

inicjatywę i odwagę ewangelizacyjną⁴⁶; (8) uniemożliwia realizację chrześcijańskiego świadectwa w świecie⁴⁷.

Klerykalizm w życiu osób duchownych i konsekrowanych: (1) deformuje życie duchowe skupiając je „na własnym utrzymaniu, potrzebach, pochwałach otrzymywanych dla siebie, a nie na chwałę Bożą”⁴⁸; (2) powoduje utratę „szacunku dla świętej i niezbywalnej wartości każdej osoby i jej wolności”⁴⁹; (3) doprowadza do zatracenia świadomości chrztu jako źródła godności i równości chrześcijańskiej⁵⁰; (4) powoduje popadanie w zbyt rygorystyczny i sztywny, które maskują własne nieuporządkowanie⁵¹; (5) skutkuje realizowaniem powołania na sposób „funkcjonariusza państwowego”⁵²; (6) doprowadza do sprawowania władzy jako dominacji, z wyniosłością i dystansem, bez pokory⁵³.

Propozycja rozwiązania problemu

W analizowanym dyskursie papieża Franciszka odnaleziono propozycję konkretnych „lekarstw”, które mają pomóc przezwyciężyć klerykalizm. Zidentyfikowano siedem wskazań, które stanowią elementy „terapii” proponowanej przez papieża. Są nimi:

1. Pokuta: rozpoznanie w sobie klerykalnych postaw ma prowadzić do szczerego żalu i „płaczu nad sobą”⁵⁴, a następnie do pokornego pro-

46 Por. Francesco, *Lettera al cardinale Marc Ouellet*.

47 Por. Francesco, *Messaggio al Presidente della Conferenza Episcopale Spagnola in occasione del congresso nazionale dei laici*, 14.02.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20200214_messaggio-laicato-spagna.html (29.12.2025).

48 Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*, tłum. własne.

49 Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska *Christus vivit*, nr 98.

50 Por. Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*.

51 Por. Franciszek, *Homilia podczas Mszy Świętej w Roku Ignacjańskim z okazji 400. rocznicy kanonizacji św. Ignacego Loyoli, św. Franciszka Ksawerego, św. Teresy od Jezusa, św. Izzydora Labrador i św. Filipa Neri*, 12.03.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220312-omelia-400-ignazio-loyola.html> (29.12.2025).

52 Franciszek, *Homilia na mszy krzyżma*, 6.04.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2023/documents/20230406-omelia-crisma.html>.

53 Por. Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*.

54 Franciszek, *Homilia na mszy krzyżma*, 28.03.2024, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2024/documents/20240328-omelia-crisma.html> (29.12.2025).

- szenia o przebaczenie oraz uczynienia wszystkiego, aby to zło się nie powtórzyło⁵⁵.
2. Codzienna praktyka kontemplacji Chrystusa Ukrzyżowanego: kształtuje zdrową duchowość chrystocentryczną i pasyjną, a także jest stałym impulsem do przeżywania powołania jako ofiarowania siebie w służbie innym⁵⁶.
 3. Formacja ludzka duchownych: prowadzi do nabywania i pielęgnowania istotnych kompetencji ludzkich, takich jak dojrzałe przeżywanie bliskości z innymi oraz wyrażanie współczucia i czułości⁵⁷, zdolność do autentycznego spotkania z drugim i wchodzenia z nim w szczerzy dialog⁵⁸, a także sztuki autentycznego słuchania⁵⁹.
 4. Formacja teologiczna osób duchownych, konsekrowanych i świeckich: prowadzi do odkrywania zdrowej teologii sakramentu święceń i właściwego rozumienia władzy kapłańskiej⁶⁰. Kluczowe znaczenie ma odkrycie chrztu jako sakramentu wielkiej godności, dostępnej dla wszystkich ochrzczonych. Taka inicjacja ma gwarantować równość w bratersko-siostrzanych relacjach wszystkich ochrzczonych, duchownych, konsekrowanych i świeckich. Ma ona chronić duchownych przed pokusą szukania w służebnej funkcji kapłańskiej „nadzwyczajnej godności” przeżywanej jako „wywyższanie się nad innymi”, a także prowadzić do uświadamiania ochrzczonym ich oryginalnej tożsamości, praw i podmiotowości⁶¹.
 5. Przeżywanie i pielęgnowanie przez duchownych przynależności do Ludu Bożego⁶²: realne doświadczenie wspólnej wędrówki na drodze wiary

55 Por. Franciszek, *Przemówienie otwierające synod nt. młodzieży*.

56 Por. Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*.

57 Por. Francesco, *Discorso alla comunità del Pontificio Collegio Messicano*, 29.03.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2021/march/documents/papa-francesco_20210329_pontificio-collegiomessicano.html (29.12.2025).

58 Por. Francesco, *Videomessaggio ai partecipanti al pellegrinaggio-incontro presso il Santuario di Nostra Signora di Guadalupe*, 16.11.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2013/documents/papa-francesco_20131116_videomessaggio-guadalupe.html (29.12.2025).

59 Por. Franciszek, *Przemówienie otwierające synod nt. młodzieży*.

60 Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, nr 104.

61 Por. Francesco, *Discorso ai membri del Consiglio Nazionale dell'Azione Cattolica Italiana*, 30.04.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2021/april/documents/papa-francesco_20210430_azione-cattolica.html (29.12.2025).

62 Por. Franciszek, *Przemówienie na zakończenie spotkania „Ochrona małoletnich w Kościele”*.

pomaga wyjść z klerykalnego sposobu funkcjonowania w Kościele⁶³. Rolą duchownego jest nie tylko kroczenie przed ludem, ale także między ludem oraz za ludem⁶⁴.

6. Synodalny sposób rozeznawania woli Bożej i sprawowania władzy w Kościele: wymaga wspomnianych wyżej umiejętności spotkania, słuchania i dialogu. Rodzi się z przekonania, że wszyscy są dziećmi „jednego Boga i Ojca wszystkich, który [jest i działa] ponad wszystkimi, przez wszystkich i we wszystkich” (Ef 4, 6). Tak rozumiana synodalność sprzeciwia się klerykalnej idei elitaryzmu, według której Bóg „przemawia tylko do niektórych, podczas gdy inni muszą jedynie słuchać i wypełniać polecenia”⁶⁵.
7. Odkrywanie i promowanie komplementarnej współpracy między duchownymi i świeckimi: chodzi o włączanie świeckich w procesy decyzyjne i dzielenie z nimi realnej, instytucjonalnej odpowiedzialności za życie Kościoła⁶⁶. Na poziomie parafialnym przestrzenią takiej współpracy powinny być Rady Ekonomiczne i Duszpasterskie⁶⁷. Przykładem takich działań jest mianowanie osób świeckich i siostr zakonnych na ważne urzędy kościelne⁶⁸.

63 Por. Franciszek, *Przemówienie na sympozjum „Ku fundamentalnej teologii kapłaństwa”*, 17.02.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2022/february/documents/20220217-simposio-teologia-sacerdozio.html> (29.12.2025).

64 Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, nr 31.

65 Por. Franciszek, *Przemówienie do Kurii rzymskiej z okazji Świąt Bożego Narodzenia*, 23.12.2021, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2021/december/documents/20211223-curiaromana.html> (29.12.2025).

66 Por. Franciszek, *List apostolski Antiquum ministerium w formie „motu proprio”, w którym ustanawia posługę katechisty*, 10.05.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510-antiquum-ministerium.html (29.12.2025); Francesco, *Discorso ai responsabili internazionali del Movimento Équipes Notre-Dame*, 4.05.2024, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2024/may/documents/20240504-equipes-notre-dame.html> (29.12.2025).

67 Por. Francesco, *Discorso ai membri dell'associazione „Corallo”*.

68 Por. Francesco, *Videomessaggio in occasione della plenaria della Pontificia Commissione per l'America Latina*, 26.05.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2022/documents/20220526-videomessaggio-plenaria-pcal.html> (29.12.2025); Francesco, *Saluto ai membri della Hilton Foundation*, 22.01.2025, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2025/january/documents/20250122-hilton-foundation.html> (29.12.2025).

Podsumowanie i perspektywy dalszych badań

Przeprowadzona analiza doprowadziła do weryfikacji sformułowanej hipotezy. Dyskurs publiczny Franciszka na temat klerykalizmu zawiera wszystkie opisane przez Entmana funkcje ramy: definiuje problem, diagnozuje jego przyczyny, wskazuje jego ocenę moralną i proponuje środki zaradcze. „Klerykalizm” w dyskursie publicznym papieża jest w sensie ścisłym ramą interpretacyjną. Częstotliwość i systematyczność z jaką Franciszek podejmował to zagadnienie w ciągu 12 lat swojego pontyfikatu pozwala przypuszczać, że była to Jego świadoma strategia komunikacyjna, zmierzająca do zorientowania odbiorców na określoną interpretację zjawiska.

Zestawiając wyniki tego badania z wcześniejszymi analizami, można z jednej strony znaleźć potwierdzenie i pogłębienie eksploatowanych dotąd wątków, z drugiej zaś dostrzec istotny aspekt dyskursu papieskiego, pomijany lub marginalnie traktowany przez wcześniejszych badaczy. Widać bowiem, że papież Franciszek nie tylko obnaża i diagnozuje „chorobę”, ale proponuje szereg konkretnych „lekarstw”, które mają pomóc w zdrowieniu. Uchwycenie i wyeksponowanie tego pozytywnego i praktycznego wymiaru, dzięki zastosowaniu analizy ramowania do dyskursu Franciszka na temat klerykalizmu, wydaje się istotną nowością niniejszego studium.

Podczas analizy zrodziły się pytania, które wyznaczają perspektywy dalszych badań:

1. Warto zbadać, jak rama interpretacyjna „klerykalizmu” zaproponowana przez Franciszka ma się do diagnozy i oceny tego zjawiska u wcześniejszych papieżów oraz innych autorów zajmujących się tym tematem. Takie porównanie może pomóc znaleźć odpowiedź na następujące pytania: W jakim stopniu nauczanie Franciszka w tym temacie jest kontynuacją i rozwinięciem zagadnienia, a w jakim nowością i oryginalnym wkładem? Jakie aspekty klerykalizmu Franciszek pomija w proponowanej przez siebie ramie, aby uwypuklić te, które podkreślają jego interpretację zjawiska?
2. Warto też zbadać, w jaki sposób to kompleksowe zagadnienie było ramowane przez dziennikarzy relacjonujących pontyfikat Franciszka. Które wątki papieskiego dyskursu były przez media eksponowane, a które usuwane w cień? Jaki jest medialny obraz „klerykalizmu”, a jaki „klerykalizmu według Franciszka”?

3. Nauczanie papieża na temat klerykalizmu składa się z tekstów o bardzo różnym charakterze – skierowanych do różnych grup odbiorców, komunikowanych w różnym kontekście. Warto zbadać czy, a jeśli tak, to w jaki sposób wspomniane czynniki kształtowały strategię i techniki komunikacyjne Franciszka?
4. Zagadnienie klerykalizmu pojawia się – choć z różnym natężeniem – na przestrzeni całego pontyfikatu Franciszka. Warto zbadać, w jakim sposób rozwijały się w czasie poszczególne wątki papieskiego nauczania na ten temat.
5. Zestaw etykiet łączy diagnozę duchową (pokusa/grzech), kliniczno-epidemiologiczną (choroba/plaga) i etyczno-instytucjonalną (zło/niebezpieczeństwo), tworząc komunikat mobilizujący do nawrócenia osobistego i reformy struktur. Strategia perswazyjna⁶⁹ Franciszka wydaje się mieć ogromny potencjał badawczy, szczególnie pod kątem analizy retorycznej.
6. Warto zbadać czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu i w jaki sposób, temat klerykalizmu był obecny w mediach społecznościowych Stolicy Apostolskiej w czasie pontyfikatu papieża Franciszka. Jaka była reakcja „śledzących” papieskie konto na te treści? Jaki obraz klerykalizmu przedstawia „komentosfera”⁷⁰ papieskich wpisów?
7. Powiązanie przez Franciszka zjawiska klerykalizmu ze skandalem wykorzystania seksualnego małoletnich przez duchownych czyni go interesującym problemem badawczym z punktu widzenia zarządzania i komunikowania kryzysowego. Warto zbadać, czy wypowiedzi papieża odpowiadają zasadom komunikacji kryzysowej, takim jak 5P⁷¹. W jaki

69 Strategia perswazyjna to świadomy zestaw środków językowych wykorzystywanych w komunikacji, mający na celu wpływanie na przekonania odbiorców poprzez wpływanie na ich rozum, wolę i emocję. Por. M. Pataj, *Techniki perswazji w kampaniach 1% w Polsce – analiza wybranych przykładów*, „Res Retorica” 6 (2019) nr 3, s. 19–33.

70 Por. A. Teler, A. Urzędowska, *Wartościowanie poprzez ekspresję i zabarwienie aksjologiczne języka komentosfery Facebooka. Studium eksploracyjne*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica” 58 (2024) nr 2, s. 243–259.

71 Tak zwane 5P to podstawowe reguły postępowania w stosunku do otoczenia w sytuacji kryzysowej: „1. Przepróż – nie zaprzeczaj, nie obwiniaj innych, wyraż, że jest ci przykro; 2. Przyznaj się – jeśli wina leży po stronie firmy, lepiej zrobić to jak najszybciej; 3. Przeciwdziałaj – zrób wszystko, co możesz, by zniwelować skutki kryzysu; 4. Popraw się – swoją organizację zreformuj tak, aby dana sytuacja się nie po wtórzyła; 5. Powetuj straty – zaoferuj coś w zamian, w formie zadośćuczynienia ofiarom lub ich rodzinom” (M. Przybysz, *Kościół w kryzysie? Crisis management w Kościele w Polsce*, Tarnów 2008, s. 146–147). Por. Y. de la

sposób postawy klerykalne kształtują odpowiedź instytucji kościelnych na sytuacje kryzysowe?

8. Zdefiniowanie klerykalizmu przez Franciszka nie jest klerykalne. Według papieża problem dotyczy nie tylko duchownych i konsekrowanych, ale również osób świeckich. Warto przy pomocy narzędzi socjologicznych zbadać, jak odbierają nauczanie papieskie adresaci komunikatu. Jaka jest ich świadomość i w jaki sposób postrzegają to zjawisko? Czy odnajdują się w papieskiej diagnozie?

Przeprowadzona analiza potwierdza trafność zastosowania teorii *framingu* w badaniach nad komunikowaniem religijnym. Franciszek nie tylko definiuje klerykalizm jako nadużycie władzy i deformację relacji w Kościele, lecz także wskazuje jego strukturalne i duchowe przyczyny, jednoznacznie poddając je moralnej ocenie. Co istotne, omawiana rama posiada wymiar pragmatyczny, ponieważ zawiera komponent zaradczy: program odnowy eklezjalnej oparty na nawróceniu i formacji, synodalności i współodpowiedzialności wszystkich ochrzczonych. Tym samym papieski dyskurs posiada charakter perswazyjny, aspirujący nie tylko do opisu rzeczywistości, lecz także do jej przekształcenia.

Analiza ramowania pozwoliła uchwycić mechanizmy organizacji znaczeń w przekazie papieskim, które mają znaczenie w kształtowaniu opinii i postaw w przestrzeni publicznej. Otwiera to dalsze perspektywy badawcze, m.in. w zakresie analizy recepcji tej ramy w mediach oraz jej roli w komunikacji kryzysowej Kościoła. W rezultacie niniejsze studium potwierdza, że badanie dyskursu papieskiego należy sytuować w polu nauk o komunikacji społecznej i mediach, jako że ujawnia ono nie tylko wymiar teologiczny przekazu, lecz również jego funkcję społeczną, kulturową i komunikacyjną.

Bibliografia

- Abraham G., *Clericalism and the need for reform of the post-Tridentine model for the formation of seminarians*, „International Studies in Catholic Education” 12 (2020) nr 2, s. 206–217, <https://doi.org/10.1080/19422539.2020.1810999>.
- Borach P., *Conceptual issues in framing theory: A systematic examination of a decade's literature*, „Journal of Communication” 61 (2011) issue 2, s. 246–263, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2011.01539.x>.

- Buhman J., *Clericalism: Problems past, present, and future*, 09.09.2021, <https://www.hprweb.com/2021/09/clericalism-problems-past-present-and-future/> (29.12.2025).
- Burnham M. i in., *Development and psychometric evaluation of the Clericalism Observer Rating Scale*, „Spirituality in Clinical Practice” 7 (2020) nr 4, s. 310–325, <https://doi.org/10.1037/scp0000244>.
- Burnham M. J., *Clericalism: What is it and how can we treat it?*, „Integratus” 1 (2023) nr 2, s. 148–158, <https://doi.org/10.1521/intg.2023.1.2.148>.
- de la Cierva Y., *La Chiesa, casa di vetro. Proposte ed esperienze di comunicazione durante la crisi e le controversie mediatiche*, Roma 2014.
- de Lubac H., *Medytacja o Kościele*, tłum. I. Białkowska-Cichoń, Kraków 2012.
- Deck A. F., *Clericalism: A neuralgic point for Church reform*, w: *Pope Francis and the search for God in America: The significance of his early visits to the Americas*, eds. M. C. Bingemer, P. J. Casarella, Washington 2021, s. 224–249, <https://doi.org/10.2307/j.ctv2175rd8.14>.
- Durocher P.-A., *Clericalism*, w: *A Pope Francis lexicon*, eds. J. McElwee, C. Wooden, Collegeville 2018, s. 21–24.
- Entman R. M., *Framing bias: Media in the distribution of power*, „Journal of Communication” 57 (2007) nr 1, s. 163–173, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x>.
- Entman R. M., *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm*, „Journal of Communication” 43 (1993) nr 4, s. 51–58, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>.
- Francesco, *Discorso ai membri del Consiglio Nazionale dell’Azione Cattolica Italiana*, 30.04.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2021/april/documents/papa-francesco_20210430_azione-cattolica.html (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso ai membri dell’associazione „Corallo”*, 22.03.2014, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/march/documents/papa-francesco_20140322_associazione-corallo.html (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso ai partecipanti al convegno promosso dal Dicastero per i Laici, le Famiglie e la Vita*, 18.02.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2023/february/documents/20230218-convegno.html> (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso ai partecipanti all’incontro promosso dalla Conferenza Mondiale degli Istituti Secolari (CMIS)*, 25.08.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2022/august/documents/20220825-cmis.html> (29.12.2025).

- Francesco, *Discorso ai responsabili internazionali del Movimento Équipes Notre-Dame*, 4.05.2024, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2024/may/documents/20240504-equipes-notre-dame.html> (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso alla comunità del Pontificio Collegio Messicano*, 29.03.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2021/march/documents/papa-francesco_20210329_pontificio-collegiomessicano.html (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso alla comunità del Pontificio Collegio Pio Latino Americano di Roma*, 20.11.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2020/november/documents/papa-francesco_20201120_collegio-latinoamericano.html (29.12.2025).
- Francesco, *Discorso alla Comunità del Pontificio Seminario Regionale Flaminio „Benedetto XV” in Bologna*, 9.12.2019, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2019/december/documents/papa-francesco_20191209_seminario-benedettoxv.html (29.12.2025).
- Francesco, *Intervento alla 18ma congregazione generale della XVI assemblea generale del sinodo dei vescovi*, 25.10.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2023/october/documents/20231025-intervento-sinodo.html> (29.12.2025).
- Francesco, *Lettera ai sacerdoti della Diocesi di Roma*, 5.08.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2023/documents/20230805-lettera-sacerdoti.html> (29.12.2025).
- Francesco, *Lettera al cardinale Marc Ouellet, presidente della Pontificia Commissione per l'America Latina*, 19.03.2016, https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2016/documents/papa-francesco_20160319_pont-comm-america-latina.html (29.12.2025).
- Francesco, *Messaggio ai partecipanti al capitolo generale dei Salesiani*, 4.03.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20200304_messaggio-salesiani-valdocco.html (29.12.2025).
- Francesco, *Messaggio al Presidente della Conferenza Episcopale Spagnola in occasione del congresso nazionale dei laici*, 14.02.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20200214_messaggio-laicato-spagna.html (29.12.2025).
- Francesco, *Omelia alla Santa Messa in Coena Domini*, 14.04.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2022/documents/20220414-omelia-coena-domini.html> (29.12.2025).

- Francesco, *Saluto ai membri della Hilton Foundation*, 22.01.2025, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2025/january/documents/20250122-hilton-foundation.html> (29.12.2025).
- Francesco, *Video-messaggio ai partecipanti al pellegrinaggio-incontro presso il Santuario di Nostra Signora di Guadalupe*, 16.11.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2013/documents/papa-francesco_20131116_videomessaggio-guadalupe.html (29.12.2025).
- Francesco, *Videomessaggio in occasione della plenaria della Pontificia Commissione per l'America Latina*, 26.05.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2022/documents/20220526-videomessaggio-plenaria-pcal.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, 24.11.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (29.12.2025).
- Franciszek, *Anioł Pański*, 07.11.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2021/documents/papa-francesco_angelus_20211107.html (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia na mszy krzyżma*, 28.03.2024, <https://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2024/documents/20240328-omelia-crisma.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia na mszy krzyżma*, 6.04.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2023/documents/20230406-omelia-crisma.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia podczas Mszy Świętej w Roku Ignacjańskim z okazji 400. rocznicy kanonizacji św. Ignacego Loyoli, św. Franciszka Ksawerego, św. Teresy od Jezusa, św. Izydora Labrador i św. Filipa Neri*, 12.03.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220312-omelia-400-ignazio-loyola.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia w 60. rocznicę otwarcia Soboru Watykańskiego II*, 11.10.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20221011-omelia-60concilio.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia w uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła*, 29.06.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220629-omelia-pallio.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Homilia „Postawy, które uniemożliwiają poznanie Chrystusa”*, 5.05.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/cotidie/2020/documents/papa-francesco-cotidie_20200505_perentrare-nelgregge-dicristo.html (29.12.2025).

- Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu powrotnego z śDM w Rio de Janeiro*, 28.07.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-conferenza-stampa.html.
- Franciszek, List apostolski *Antiquum ministerium* w formie „motu proprio”, w którym ustanawia posługę katechisty, 10.05.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html (29.12.2025).
- Franciszek, *List do Ludu Bożego*, 20.08.2018, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-dio.html (29.12.2025).
- Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska *Christus vivit*, 25.03.2019, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.html (29.12.2025).
- Franciszek, *Przemówienie do Kurii rzymskiej z okazji Świąt Bożego Narodzenia*, 23.12.2021, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2021/december/documents/20211223-curiaromana.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Przemówienie do uczestników krajowego spotkania diecezjalnych przedstawicieli włoskiej drogi synodalnej*, 25.05.2023, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2023/may/documents/20230525-incontro-cei.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Przemówienie na sympozjum „Ku fundamentalnej teologii kapłaństwa”*, 17.02.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2022/february/documents/20220217-simposio-teologia-sacerdozio.html> (29.12.2025).
- Franciszek, *Przemówienie na zakończenie spotkania „Ochrona małoletnich w Kościele”*, 24.02.2019, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2019/february/documents/papa-francesco_20190224_incontro-protezioneminori-chiusura.html (29.12.2025).
- Franciszek, *Przemówienie otwierające synod nt. młodzieży*, 3.10.2018, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/october/documents/papa-francesco_20181003_apertura-sinodo.html (29.12.2025).
- Franciszek, *Spotkanie z biskupami Konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej z okazji Zebrania Generalnego*, 28.07.2013, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-celam-rio.html (29.12.2025).
- Franczak K., *Analiza ramowania*, w: *Analiza dyskursu publicznego. Przegląd metod i perspektyw badawczych*, red. M. Otrocki i in., Warszawa 2017, s. 145–173.

- Gaillardetz R., *Addressing the Church's Clerical Culture*, 07.09.2022, <https://conversationsmagazine.org/addressing-the-churchs-clerical-culture-d8301bdb7e3c> (29.12.2025).
- Jaszc A., *Klerykalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego*, „Teologia i Człowiek” 67 (2024) nr 3, s. 9–21, <https://doi.org/10.12775/TiCz.2024.017>.
- Kochan M., „Przyklejanie etykietek”, czyli o negatywnym określaniu przeciwnika, w: *Język polityki a współczesna kultura polityczna*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław 1994, s. 85–89 (Język a Kultura, 11).
- Kuypers J. A., *Framing analysis from a rhetorical perspective*, w: *Doing news framing analysis*, eds. P. D'Angelo, J. A. Kuypers, New York 2010, s. 300.
- Maćkiewicz J., *Ramy interpretacyjne jako narzędzie badań medioznawczych*, „Studia Medioznawcze” 21 (2020) nr 3, s. 615–627, <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.ms.2020.3.251>.
- Modrzejewska E., *Retoryczne spojrzenie na ramowanie: przegląd podejść i procedur*, „Res Rhetorica” 12 (2025) nr 3, s. 190–211, <https://doi.org/10.29107/rr2025.3.10>.
- Pace V., *Lo stile narrativo di un papa anticlericale*, „Journal of Modern and Contemporary Christianity” 3 (2024) nr 2, s. 419–436, <http://doi.org/10.30687/JoMacc/2785-6046/2024/02/002>.
- Pataj M., *Techniki perswazji w kampaniach 1% w Polsce – analiza wybranych przykładów*, „Res Retorica” 6 (2019) nr 3, s. 19–33.
- Pluwak A., *Geneza i ewolucja pojęcia „framing” w naukach społecznych*, „Global Media Journal – Polish Edition” 1 (2009) nr 5, s. 49–79.
- Przybysz M., *Kościół w kryzysie? Crisis management w Kościele w Polsce*, Tarnów 2008.
- Slater J., *The Catholic Church in need of de-clericalisation and moral doctrinal agency: Towards an ethically accountable hierarchical leadership*, „HTS Theologiese Studies/Theological Studies” 75 (2019) nr 4, a5446, <https://doi.org/10.4102/hts.v75i4.5446>.
- Studnicki P., *La questione del clericalismo nella comunicazione sociale di papa Francesco*, w: *Comunicazione, etica e opinione pubblica. Scritti in onore di Norberto González Gaitano*, a cura di J. Pujol Soler, J. M. Díaz Dorronsoro, Roma 2025, s. 255–273.
- Studnicki P., *Less Oedipus, more Telemachus: the framing of fatherhood in international press*, „Church, Communication and Culture” 3 (2018) nr 2, s. 152–173, <https://doi.org/10.1080/23753234.2018.1477515>.

- Svidercoschi G. F., *Chiesa, liberati dal male! – Lo scandalo di un credente di fronte alla pedofilia*, Soveria Mannelli 2019.
- Szylko-Kwaś J., *Two crises – framing messages about the crisis on the Polish-Belarusian border*, „Res Rhetorica” 10 (2023) nr 3, s. 118–139, <https://doi.org/10.29107/rr2023.4.7>.
- Szymański M., *Klerykalizm w encyklikach i adhortacjach apostolskich papieża Franciszka*, „Studia Bobolanum” 36 (2025) nr 3, s. 165–182, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.2615>.
- Teler A., Urzędowska A., *Wartościowanie poprzez ekspresję i zabarwienie aksjologiczne języka komentosfery Facebooka. Studium eksploracyjne*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica” 58 (2024) nr 2, s. 243–259, <https://doi.org/10.18778/0208-6077.58.2.15>.
- Tornielli A., Valente G., *Il giorno del giudizio. Conflitti, guerre di potere, abusi e scandali. Cosa sta davvero succedendo nella Chiesa*, Segrate 2018.
- Weaver D. H., *Thoughts on agenda setting, framing, and priming*, „Journal of Communication” 57 (2007), s. 143–144, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00333.x>.

Abstrakt

*Analiza „klerykalizmu” jako ramy interpretacyjnej
w dyskursie publicznym papieża Franciszka*

Artykuł podejmuje problem klerykalizmu w nauczaniu Franciszka z perspektywy nauk o komunikacji społecznej i mediach, wykorzystując teorię ramowania (framing) w ujęciu Roberta Entmana. Punktem wyjścia jest wskazana luka badawcza: brak całościowego opracowania klerykalizmu w papieskim nauczaniu oraz niedostatek analiz tego zagadnienia w medioznawstwie. Materiał badawczy stanowią papieskie teksty udostępnione na vatican.va, w których zidentyfikowano 93 publiczne wypowiedzi dotyczące klerykalizmu, a następnie poddano je analizie pod kątem czterech funkcji ramy (definicja problemu, diagnoza przyczyn, ocena moralna, propozycja rozwiązań). Wyniki pokazują, że papież przedstawia klerykalizm jako nadużycie władzy i deformację relacji w Kościele, wskazuje jego przyczyny (m.in. niedojrzałość osobową, fałszywe rozumienie powołania i „duchową światowość”), jednoznacznie go wartościuje oraz opisuje liczne skutki dla Kościoła, duchownych i świeckich. Istotną nowością jest uchwycenie pragmatycznego wymiaru

papieskiej ramy: Franciszek nie tylko diagnozuje „chorobę”, ale też proponuje „terapię” obejmującą m.in. pokutę, formację, synodalność i współodpowiedzialność ochrzczonych.

Słowa kluczowe: klerykalizm, papież Franciszek, analiza ramowania, dyskurs publiczny, komunikacja religijna

Abstract

An analysis of ‘clericalism’ as an interpretative framework in Pope Francis’s public discourse

In his article Piotr Studnicki examines clericalism in Pope Francis’s teaching through the lens of media and communication studies, applying framing theory (Robert Entman) to a corpus of vatican.va texts in which 93 papal statements on clericalism were identified. The study argues that this discourse constitutes an interpretive frame that defines the problem, diagnoses causes, offers moral evaluation, and proposes remedies; it presents clericalism as an abuse of authority and a deformation of ecclesial relationships, traces its roots to factors such as personal immaturity, a distorted view of vocation, and “spiritual worldliness,” and stresses the consistently negative papal assessment expressed also through evaluative labels and through enumerated consequences for the whole Church, clergy, and laity. A key contribution is the identification of a practical, reform-oriented component of the frame: beyond diagnosis, Francis proposes concrete “remedies” including repentance, formation, synodality, and shared responsibility of all the baptized.

Keywords: clericalism, Pope Francis, framing analysis, public discourse, religious communication